

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

У статті розглянуто результати порівняльного аналізу розвитку бізнес-інкубаторів в Україні, Російської Федерації, Польщі, а також ряд аспектів, які впливають на розвиток бізнес-інкубаторів даних країн, виявлення яких допоможе знайти шляхи та механізми посилення розвитку бізнес-інкубаторів в Україні.

Ключові слова: бізнес-інкубатор, бізнес-інфраструктура, малий бізнес, підприємство, Інтернет середовище, аналіз.

Вже багато часу у світі бізнес-інкубатор виступає могутнім інструментом підтримки малого та середнього бізнесу, що є основною опорою економічного розвитку країни, в якій зосереджені її головні потенційні ділові ресурси.

На жаль, аналіз стану малого та середнього підприємництва в Україні свідчить про те, що суттєвих зрушень у розвитку цього сектора економіки не відбувається. Причинами повільного зростання економіки є не тільки пасивність органів державної влади у процесі покращення умов бізнес-процесів у регіонах, але й відносна пасивність самих підприємців, яким необхідно активізувати свою участь у створенні умов для виживання суспільства та розвитку економіки країни. При цьому буде корисним застосовувати світовий досвід бізнес-інкубування.

Для більш повної картини порівняльний аналіз на основі України, Російської Федерації та Польщі був проведений на фоні світового розвитку бізнес-інкубації. Російська Федерація було обрана, оскільки вона має багато спільних рис у розвитку малого бізнесу, а Польща, оскільки вона - перша країна з країн СНД, яка стала членом Європейського союзу. Також вони обидві є географічними сусідами України.

Окремі дослідження щодо розвитку бізнес-інкубаторів проводились такими вітчизняними та зарубіжними вченими та практиками, як А. Б. Немченко, А. В. Фесюн, Г. І. Фролова, В. Ю. Фролова, та ін., а також такими великими веб-ресурсами, як www.povekolo.info (Українська Асоціація бізнес-інкубаторів і інноваційних центрів), www.nbia.org (Національна асоціація бізнес-інкубаторів США), www.sooipp.org.pl (Асоціація інновацій та підприємництва в Польщі), www.nsbio.org (Російська національна асоціація бізнес-інкубаторів).

Загальний аналіз розвитку бізнес-інкубаторів на прикладі України, Російської Федерації та Польщі ще не проводився. Попередній же виявив слабку тенденцію їх розвитку в Україні.

Мета статті полягає в узагальненні результатів порівняльного аналізу розвитку вітчизняних та зарубіжних бізнес-інкубаторів.

На сьогоднішній час у світі налічується більше ніж 4000 офіційно зареєстрованих бізнес-інкубаторів. Однак в Україні ця цифра ледве перевищує 20. Але найбільше їх число в США, за різними оцінками від 850 до 1100 – у США і 800 оперують в Західній Європі. У одній тільки Великобританії знаходяться в розвитку більше 150 інкубаційних проєктів, показники свідчать про те, що

73% британських фірм, розвинених в інкубаторах, працюють більше трьох років. [1, 2, 3, 4].

Великий відсоток інкубаторів зайнятий розвитком високих технологій і такого роду інкубаторами називаються наукові парки, які зазвичай існують при навчальних закладах: приміром, близько 70% британських університетів мають свої інкубатори.

Розподіл бізнес-інкубаторів по світових регіонах за даними Національної асоціації бізнес-інкубаторів (NBIA) вказує на перевагу американського сектору [7]. У 2008 р. картина майже не змінилася (рис. 1).

Для порівняння, за даними Національної співдружності бізнес-інкубаторів Російської федерації (НСБІ РФ), в Росії налічувалося близько 173 членів на 2009 рік

Більше половини діючих російських бізнес-інкубаторів є класичними багатопрофільними бізнес-інкубаторами. Близько 35% належать до інноваційних. Інноваційні бізнес-інкубатори розвиваються у великих містах, з розвинутою науково-технологічною базою [10].

Близько третини всіх вбудованих бізнес-інкубаторів функціонують у складі великих державних університетів, університетських технопарків або інших освітніх установ. Бізнес-інкубатори при університетах, як правило, інноваційні, орієнтовані на розвиток ділової ініціативи серед студентів і співробітників освітніх установ, комерціалізацію технологій і підвищення інноваційної активності малого бізнесу.

Бізнес-інкубатори при університетах функціонують на кошти, що виділяються адміністрацією університету, російських і зарубіжних некомерційних організацій, чия діяльність спрямована на розвиток МП, венчурних фондів. Більша частина бізнес-інкубаторів (95%) мають кілька джерел фінансування. За місцем розташування можна виокремити міські та сільські Бі. Наприклад, російські бізнес-інкубатори переважно знаходяться у великих містах, обласних центрах.

У зведеній таблиці (табл. 1) відображені результати аналізу російських бізнес-інкубаторів.

Російські бізнес-інкубатори в наш час є переважно некомерційними організаціями, які не приносять прибутку та фінансуються з бюджетних коштів і коштів різних фондів підтримки підприємництва. Однак не виключено, що надалі почнуть розвиватися комерційні бізнес-інкубатори, як це відбувається в західних країнах.

У ході дослідження були виявлені нормативні та фінансові проблеми розвитку бізнес-інкубаторів в Росії.

Для успішної реалізації політики щодо створення та

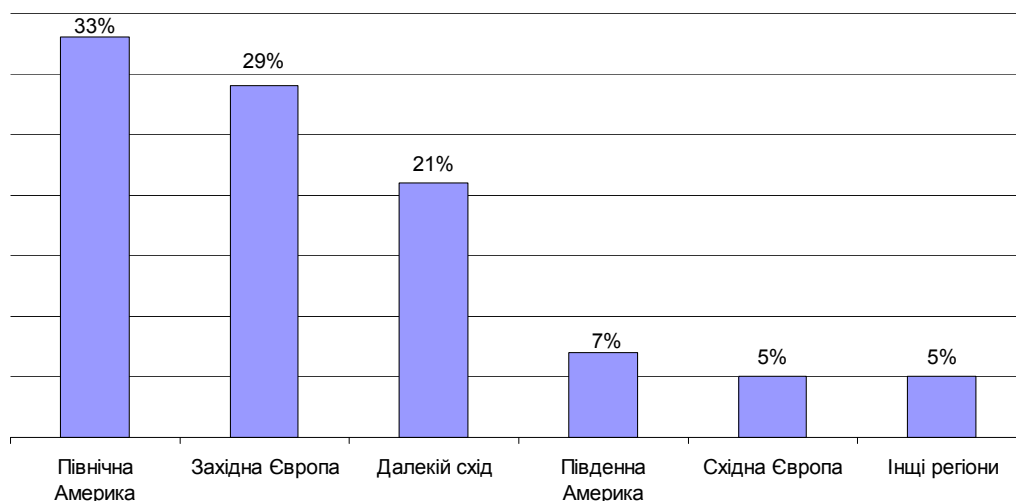

Рис. 1. Розподіл бізнес-інкубаторів по світових регіонах у 2008 р. *

* Розраховано автором на основі даних [6].

Таблиця 1. Зведена таблиця результатів дослідження щодо російських бізнес-інкубаторів за 2009 р. *

Усього Бі		Кількість	
		173 од.	100%
Цілі утворення	Підтримка молоді	18	10,4
	Підтримка малого бізнесу	114	65,9
	Загальний розвиток регіону	13	7,5
	Науковий та інноваційний розвиток	16	9,2
	Немає даних	26	15,0
За місцем розташування	Місцеві	148	85,5
	Сільські	24	13,9
	Віртуальні	1	0,6
Джерела фінансування	Гранти	30	17,3
	Зарубіжні джерела	7	4,0
	Університетські фонди	20	11,6
	Державні фонди	100	57,8
	Фонд підтримки інновацій	29	16,8
	Інші джерела	39	22,5
Профіль діяльності	Інноваційний	61	35,3
	Багатопрофільний	92	53,2
	Змішаний	3	1,7
	Спеціалізований	13	7,5
	Віртуальний	1	0,6
	Немає даних	2	1,2
Ступінь самостійності	Вбудовані	80	46,2
	Автономні	74	42,8
	Немає даних	17	9,8

* Власна розробка

підтримки інкубаторів бізнесу необхідно опрацювати низку питань – таких, як законодавче оформлення інституту бізнес-інкубування, питання фінансування і вибору оптимальної для російських умов форми експлуатації; вирішення завдань підбору висококваліфікованих кадрів і визначення з пріоритетних напрямків діяльності бізнес-інкубатора. Вирішенню цих завдань має сприяти розробка спільних стратегій бізнес-інкубування на федеральному рівні, а також регіональних стратегій зі створення і підтримки інкубаторів бізнесу.

Також доже доцільним є аналіз Польської інноваційної активності. Так, наприклад, асоціація центрів інновацій та підприємництва в Польщі (SOOіPP) була заснована восени 1992 року відповідно до Закону про громадські об'єднання. Зараз Асоціація об'єднує 180 індивідуальних членів і більше ніж 50 членів, які є центрами інновацій та підприємництва, науково-дослідних центрів та інших установ, що займаються заохоченням підприємництва та сприяння розвитку на місцевому рівні [9].

Регіональний економічний розвиток у державі та набуття конкурентної переваги стають все більше залежними від темпів появи нових, інноваційних підприємств. Таким чином влада йде на все, щоб підвищити інноваційний процес розвитку

підприємництва, що втілюється у таких формах, як: процес перетворення знань у нові продукти, послуги, технології чи вирішення потреб організаційної відповідної інфраструктури, виставок бізнесу та інноваційних центрів (так званих інститутів сучасної економіки). Основна функція таких центрів полягає в активізації людської творчості, підприємництва та інновацій, таким чином - для активації внутрішніх ресурсів, що призводить до більш ефективного використання місцевих факторів росту.

Кількість бізнес та інноваційних центрів неухильно зростає з 1990 і на кінець 2010 року досягає кількості 735 (рис. 2):

- 24 технологічних парків та ініціативних технопарків;
- 20 технологічних інкубаторів;
- 62 преінкубаторів та академічних бізнес-інкубаторів;
- 45 бізнес-інкубаторів підприємництва;
- 90 центрів трансферу технологій;
- 12 фондів стартового капіталу;
- 8 мереж бізнес-ангелів;
- 82 місцевих і регіональних кредитних коштів;
- 54 місцевих гарантійних фондів;
- 317 центрів підтримки бізнесу.

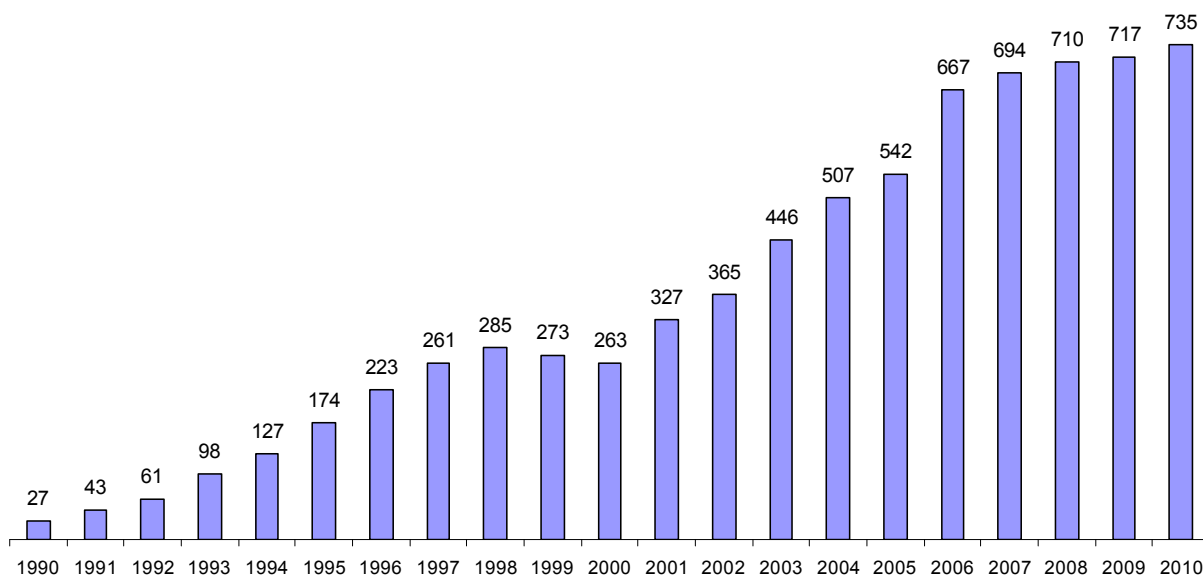

Рис. 2. Бізнес інноваційні центри в Польщі 1990-2010 р. *

* Розраховано автором на основі даних [6, 9].

Таким чином діючих бізнес-інкубаторів у Польщі налічується близько 127 одиниць на кінець 2010 року. Статистичні дані, отримані в ході їх аналізу, свідчать про постійне зростання їх як кількісної, так і інноваційної активності. За останні роки, коли Польща приєдналась до Євросоюзу, спостерігаються рівномірні тенденції зростання академічних бізнес-інкубаторів, завдяки активній державній підтримці.

За даними Української Асоціації Бізнес Інкубаторів і Інноваційних Центрів (УАБІІЦ) в Україні налічується близько 170 членів на 2010 рік [8].

У базах даних УАБІІЦ, яка налічує 58 юридичних і 110 фізичних осіб, у тому числі 15 іноземних членів, в розділі "Інфраструктура підтримки малого і середнього підприємництва" міститься 16 бізнес-інкубаторів, що є

навіть меншим числом, ніж кількість областей України. Якщо в цей показник врахувати незареєстрованих у базі бізнес-інкубаторів, то їх загальна кількість буде складати близько 52 одиниць. Однак близько третини цієї кількості є організаціями, які не функціонують певним чином. На цей показник дуже впливають певні проблеми бізнес-інкубації в Україні, які можна охарактеризувати так:

- теоретико-методологічна (недосконалість організаційно-правової і методичної бази);
- нормативно-правова (правова невизначеність статусу бізнес-інкубатора);
- Фінансова (необхідність фінансової підтримки державою створення бізнес-інкубатора, а також

- невизначеність джерел фінансування);
- функціональна (невизначеність сфери дії бізнес-інкубатора);
- кадрова (відсутність системи підготовки компетентних кадрів для роботи в бізнес-інкубаторі (адміністрація, консультанти, експерти), а також кадрове забезпечення інкубованих малих підприємств і навчання підприємців).

Особливу роль у вирішенні вказаних проблем має відіграти держава. Існує ряд загальноприйнятих підходів, за допомогою яких у розвинених країнах світу остання бере участь у створенні сприятливого інноваційного клімату, сприяє комерціалізації результатів дослідницької діяльності.

Також аналіз нормативної бази України, зокрема стратегій економічного та соціального розвитку областей та регіонів України на період до 2015 року, виявив дуже низький показник планування розвитку бізнес-інкубаторів [5].

Цей аналіз має традиційний характер, бо спирається на кількісну оцінку розвитку бізнес-інкубаторів, він характеризує існуючі тенденції, але не дозволяє встановити якісні зміни: ані бізнес-інкубування як процесу, ані бізнес-інкубатору як його механізму.

Щоб надати якісну характеристику, треба виконати поглиблений аналіз за напрямками:

- Цільова спрямованість бізнес-інкубаторів.
- Проблеми, з якими зіштовхуються засновники.
- Сфери застосування їх видів.
- Зміна принципів схем процесу бізнес-інкубування.
- Змістовність та ефективність їх стадій.
- Розвиток новітніх форм та видів БІ, зокрема віртуальних.

З перелічених напрямків дослідження стає очевидно, що саме відрізняє українську практику бізнес-інкубування. Аналіз їх встановив, що за цільовою спрямованістю, сферами застосування, змістовністю Україна практично стовідсотково повторює світові тенденції. Значно відрізняються коло проблем, з якими зіштовхуються бізнес-інкубатори, принципова схема бізнес-інкубування та розвиток форм. Відсутність системного підходу до управління процесом розвитку БІ є основною проблемою України.

Таким чином, порівняльний аналіз розвитку бізнес-інкубаторів в Україні та в світі доцільно проводити в два етапи: кількісний та якісний, оскільки вони доповнюють один одного, проте поглиблення якісного аналізу оцінки можливостей та перспектив новітніх форм має стати напрямком подальших досліджень. Оскільки саме вони можуть вирішити більшість проблем, що заважають розвитку бізнес-інкубаторів.

Список літератури

1. Немченко, А. Б. Бізнес-інкубатори в сфері сучасної державної підтримки розвитку регіональної інноваційної інфраструктури [Текст] / А. Б. Немченко, Т. Б. Немченко // Наукові праці КНТУ. Економічні науки – 2010. – №17. – С. 36–42.
2. Фролова, В. Ю. Инновационная инфраструктура: роль бизнес-инкубаторов в развитии малого бизнеса Украины [Текст] / В. Ю. Фролова, Г. И. Фролова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу – 2010. – №1(9). – С. 36–39.
3. Степанова, О. С. Шляхи адаптації в Україні досвіду провідних держав щодо діяльності технопарків як інноваційних структур [Текст] / О. С. Степанова // Збірник наукових праць. Серія «Управління» – 2009. – №4(10). – С. 385–394.

4. Фесюн, А. В. Формирование бизнес-инкубатора межрегионального типа: дис. кандидата экон. наук : 08.00.05 / Фесюн Александр Витальевич. – Волгоград, 2009. – 226 с.
5. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року [Електронний ресурс] : постановва Кабінету Міністрів України від 21 липня 2006 р. N 1001. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Центри інновацій та підприємництва в Польщі : [звіт 2010 / під. ред. Кшиштоф Б. Матузіака]. — Варшава : ZOO, 2010. — 192 с.
7. National Business Incubation Association [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbia.org>
8. Українська Асоціація бізнес-інкубаторів і інноваційних центрів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.novekolo.info>.
9. Асоціація інновацій та підприємництва в Польщі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.sooipp.org.pl>.
10. Российская национальная ассоциация бизнес-инкубаторов [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nsbio.org>.

РЕЗЮМЕ

Филиппов Владимир

«Сравнительный анализ развития бизнес-инкубаторов в Украине и мире»

В статье рассмотрены результаты сравнительного анализа развития бизнес-инкубаторов в Украине, Российской Федерации, Польши а также ряд аспектов, влияющих на развитие бизнес-инкубаторов данных стран, выявление которых поможет решить большинство проблем, мешающих развитию бизнес-инкубаторов в Украине.

RESUME

Filippov Volodymyr

«Comparative analysis of the development of business incubators in Ukraine and in the world»

In the article the results of a comparative analysis of business incubators in Ukraine, Russia, Poland and a number of aspects that take effect on the development of business incubators of these countries are demonstrated in order to help to solve many problems that hinder development of business incubators in Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 22.03.2011 р.